

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

© 2020 МІЩУК Є. В.

УДК 338.47:656
JEL: L25; P41; P42

Міщук Є. В. Удосконалення методології оцінювання рівня безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства

Метою статті є удосконалення методології оцінювання рівня безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства. Обґрунтовано, що для досягнення поставленої мети необхідно розрахувати суму прибутку до оподаткування, якої не вистачає для констатації факту задоволення інтересів фінансової спроможності та достатності прибутку. Диференційовано відповідні складники цієї безпеки. Визначена класифікація дозволяє більш об'єктивно обрати індикатори безпеки і на цій підставі якісно інтегрувати їх у загальну систему оцінювання безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства. Індикаторами обрано модель прогнозування імовірності банкрутства – для оцінки рівня безпеки фінансової спроможності, а також абсолютну величину прибутку – для оцінки рівня безпеки достатності прибутку. Здійснено апробацію викладених пропозицій. З цією метою використано фактичні дані ПРАТ «Запорізький залізорудний комбінат» за 2003–2018 рр. Виявлено, що за аналізований період на комбінаті не було досягнуто дуже високого та високого рівня безпеки фінансово-економічних інтересів. Найчастіше рівень цього виду безпеки на комбінаті був низьким і мінімальним. Викладена методологія має практичне значення, оскільки дозволяє експрес-методом, за наявності інформації в публічному доступі, оцінити рівень безпеки та на цій підставі прийняти відповідні управлінські рішення. Запропоновані підходи можуть бути використані як усередині підприємства – для оцінки власної безпеки, так і для визначення її рівня відносно різних груп контрагентів. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є виявлення взаємозв'язків між рівнем безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства та іншими чинниками його внутрішнього та зовнішнього середовища, а також розробка відповідних управлінських заходів.

Ключові слова: безпека, достатність прибутку, фінансова спроможність, рівень безпеки.

DOI:

Рис.: 1. Табл.: 1. Формул: 10. Бібл.: 10.

Міщук Євгенія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування, Криворізький національний університет (вул. Віталія Матусевича, 11, Кривий Ріг, 50027, Україна)

E-mail: tdutybz.077@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4145-3711>

УДК 338.47:656
JEL: L25; P41; P42

Мищук Е. В. Совершенствование методологии оценки уровня безопасности финансово-экономических интересов предприятия

Целью статьи является совершенствование методологии оценки уровня безопасности финансово-экономических интересов предприятия. Обосновано, что для достижения поставленной цели необходимо рассчитать сумму прибыли до налогообложения, которой не хватает для констатации факта удовлетворения интересов финансовой состоятельности и достаточности прибыли. Дифференцированы соответствующие составляющие этой безопасности. Сделанная классификация позволяет более объективно выбирать индикаторы безопасности и на этом основании качественно интегрировать их в общую систему оценки безопасности финансово-экономических интересов предприятия. В качестве индикаторов выбраны модель прогнозирования вероятности банкротства – для оценки уровня безопасности финансовой состоятельности, а также абсолютная величина прибыли – для оценки уровня безопасности достаточности прибыли. Осуществлена апробация изложенных предложений. С этой целью использованы фактические данные ЧАО «Запорожский железорудный комбинат» за 2003–2018 гг. Выявлено, что за анализируемый период на комбинате не было достигнуто очень высокого и высокого уровня безопасности финансово-экономических интересов. Зачастую уровень этого вида безопасности на комбинате был низким и минимальным. Изложенная методология имеет практическое значение, поскольку позволяет экспрес-методом, при наличии информации в публичном доступе, оценить уровень безопасности и на этом основании принять соответствующие управленческие решения. Предложенные подходы могут быть использованы как внутри предприятия – для оценки собственной безопасности, так и для определения её уровня относительно различных групп контрагентов. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении являются выявление взаимосвязей между уровнем безопасности финансово-экономических интересов предприятия и другими факторами его внутренней и внешней среды, а также разработка соответствующих управленческих мероприятий.

Ключевые слова: безопасность, достаточность прибыли, финансовая состоятельность, уровень безопасности.

Рис.: 1. Табл.: 1. Формул: 10. Библ.: 10.

Мищук Евгения Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета, налогообложения, публичного управления и администрирования, Криворожский национальный университет (ул. Виталия Матусевича, 11, Кривой Рог, 50027, Украина)

E-mail: tdutybz.077@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4145-3711>

UDC 338.47:656
JEL: L25; P41; P42

Mishchuk I. V. Improving the Methodology for Assessing the Security Level of Financial and Economic Interests of an Enterprise

The aim of the article is to improve the methodology for assessing the level of security of the financial and economic interests of the enterprise. It is substantiated that in order to achieve this goal it is necessary to calculate the amount of profit before tax, which is not enough to state the fact of satisfying the interests of financial solvency and sufficiency of profit. The relevant components of this security are differentiated. The classification defined in the article makes it possible to more objectively select security indicators and, on this basis, qualitatively integrate them into the general system of assessing the security of the financial and economic interests of the enterprise. As indicators were chosen a model for predicting the probability of bankruptcy – to assess the level of security

of financial solvency, and the absolute value of profit – to assess the level of security of profitability. The testing of the above proposals has been carried out. For this purpose, we used the actual data of PJSC Zaporizhzhya Iron Ore Plant for 2003–2018. It was revealed that during the analysis period the plant did not achieve neither very high nor high level of security of financial and economic interests. Often the level of this type of security at the plant was low or minimal. The stated methodology is of practical importance, since it allows the express method, in the presence of public access information, to assess the level of security and, on this basis, make appropriate managerial decisions. The proposed approaches can be used both within the enterprise – to assess its own security, and to determine its level relative to various groups of contractors. Prospects for further research in this direction are the identification of the relationship between the security level of the financial and economic interests of the enterprise and other factors of its internal and external environment, as well as the development of appropriate management measures.

Keywords: security, profitability, financial viability, security level.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Formulae:** 10. **Bibl.:** 10.

Mishchuk Ievgeniia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation, Public Administration and Administration, Kryvyi Rih National University (11 Vitaliia Matusevycha Str., Kryvyi Rih, 50027, Ukraine)

E-mail: tdutybz.077@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4145-3711>

Сучасний стан безпекології досі не має єдиного, прийнятого науковцями та практиками інструментарію оцінювання економічної безпеки підприємства та її окремих складників. Не виключенням у цьому контексті є такий складник, як безпека фінансово-економічних інтересів підприємства. Даний вид безпеки є однією з ключових з точки зору наслідків недотримання її достатнього рівня для майбутнього будь-якого підприємства. У зв'язку із цим актуалізується потреба в розробці дієвого інструментарію оцінювання безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства.

Метою статті є вдосконалення методології оцінювання рівня безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства.

Стосовно понятійно-категоріального поправу дослідження, варто відмітити, що переважна більшість наукових праць із економічної безпеки містить такий термін, як «фінансова безпека». При цьому є велика різноманітність його дефініцій та показників [1]. Більшість наукових праць, в яких розглядаються складники економічної безпеки або які безпосередньо присвячені фінансовому складнику, містять узагальнення та критичний огляд таких дефініцій. Тому в межах даної роботи вважаємо не потрібним окремо зупинятися на них. Вважаємо, що найбільш вдалими є ті, що акцентують увагу на об'єктах захисту при цьому виді безпеки. Очевидно, що найбільш доцільно як такий об'єкт розглядати фінансово-економічні інтереси підприємства. Однак такі інтереси є складною економічною категорією, серед яких важливими є унеможливлення банкрутства та достатній рівень прибутковості підприємства. Якщо відносно останнього інтересу обрання індикатора для оцінювання є більш-менш очевидним, то перший із названих інтересів характеризується полемічністю.

Початково дискусії викликані відсутністю єдиного погляду на трактування поняття «фінансова спроможність» та її оцінювання. Зокрема, А. О. Пелехатий у роботі [2], розглядаючи фінансову спроможність адміністративно-територіального утворення, пропонує розуміти під нею «його здатність забез-

печувати надходження достатнього обсягу фінансових ресурсів та формування ефективної структури їх джерел, а також їх якісний розподіл та ефективне використання для подолання дестабілізаторів та досягнення стабільності соціально-економічного розвитку утворення в короткостроковій та довгостроковій перспективі». На рівні підприємств широко використовуються різні «спроможності»: платоспроможність, кредитоспроможність та інші. Відсутність єдності серед науковців на тлумачення їх дефініцій обумовлюється не тільки розвитком відповідних розробок в економічній сфері. Безпосередньо слово «спроможність» має декілька значень. Так, згідно з академічним словником української мови, спроможність – це властивість за значенням «спроможний»; здатність до здійснення чого-небудь; наявність умов, сприятливих для чого-небудь, обставин, які допомагають чомусь; можливість [3, с. 605].

Додатково також вказати на тісний зв'язок фінансової спроможності із поняттям «фінансовий стан» і з показниками його оцінювання. Зокрема, Н. М. Троць розрізняє поняття «локальна фінансова спроможність підприємства», не надаючи її визначення, а лише констатує перелік показників для оцінювання: обсяг структури активів, капіталу, а також основні фінансові результати діяльності підприємства [4, с. 390]. З іншого боку, у достатньо великій кількості робіт безпосередньо фінансовий стан підприємства ототожнюється з його фінансовою спроможністю. Показовим у цьому плані є визначення науковця М. Д. Білик: «фінансовий стан – це важлива характеристика економічної діяльності підприємства у зовнішньому середовищі; реальна (на фіксований момент часу) і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами та державою» [5, с. 122]. Окремі науковці, розглядаючи фінансову спроможність підприємств та її оцінювання, пропонують таке.

О. В. Чернявська та О. А. Горбунова фінансову спроможність характеризують як «сукупність харак-

теристик фінансового стану суб'єкта господарювання, які сприяють досягненню стратегічних, тактичних та оперативних цілей організації бізнесу за рахунок забезпечення фінансової достатності, стійкості та дієздатності підприємства». Цими науковцями фінансову спроможність запропоновано оцінювати за допомогою системи показників, які комплексно характеризують підприємство за напрямками: достатність; стійкість; дієздатність [6, с. 175];

Н. В. Темнікова визначає фінансову спроможність як «сукупність наявних і потенційних фінансових можливостей щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства шляхом збільшення власного капіталу, адаптації до змін ринкового середовища, захисту від ризиків за умови дотримання фінансових інтересів підприємства» [7, с. 198]. Нею фінансову спроможність запропоновано оцінювати за трьома критеріями: нормативний (рекомендований) – відповідність показників, що характеризують складові фінансової спроможності; динамічний – відповідність тенденції; нормативно-динамічний – відповідність динамічному нормативу [7, с. 198].

Вважаємо доцільним увести поняття «економічна безпека фінансової спроможності». Економічна безпека фінансової спроможності підприємства, на наш погляд, характеризує найвищий ступінь задоволення як поточних, так і стратегічних фінансово-економічних інтересів підприємства, при цьому ймовірність його банкрутства дорівнює нулю. Крім того, пропонуємо уточнити зміст поняття «безпекоспроможність» підприємства та здійснити його декомпозицію. Вважаємо, що безпекоспроможність підприємства характеризує можливість та здатність підприємства задовольняти власні економічні інтереси (поточні, тактичні та стратегічні), а також економічні інтереси всіх груп його стейкхолдерів. Разом із цим, безпекоспроможність доцільно розрізнити в розрізі її окремих видів та типів. При цьому видова структура безпекоспроможності є ієрархічною: на найнижчому рівні розташовуються складові фінансової, операційної (виробничої) та інвестиційної безпекоспроможності, а найвищий рівень – це економічна безпекоспроможність підприємства. Приміром, складовими виробничої безпекоспроможності є техніко-технологічна, матеріально-сировинна, екологічна та енергетична спроможність [8].

Отже, безпека фінансово-економічних інтересів підприємства характеризується дотриманням як поточних, так і стратегічних інтересів фінансової спроможності та достатності прибутку незалежно від дії чинників різного роду та тривалості. Такий підхід до розуміння сутності цілого виду безпеки дозволяє нам диференціювати в її складі безпеку фінансової спроможності та безпеку достатності прибутку.

Методологія оцінювання безпеки фінансово-економічних результатів, на наш погляд, повинна ґрун-

туватися на оцінці суми прибутку, якої не вистачає для того, щоб можна було констатувати певний рівень дотримання цих інтересів. Одними із початківців такої методології, заснованої на оцінці нестачі прибутку, є О. В. Нусінова та О. М. Молодецька [9, с. 98; 178]. Вважаємо їх підхід достатньо обґрунтованим. Проте замість використовуваних ними недоотриманих величин операційного та чистого прибутку (*EBITDA*) більш придатним видається прибуток до оподаткування (*EBIT*). Його величина характеризує фінансовий результат діяльності підприємства, але без прив'язки до системи оподаткування. Зауважимо: якщо в періоді оцінювання фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування був збиток, тобто фактичне значення показника *EBT* (*EBT_ф*) є від'ємним (*EBT_ф* < 0), то слід відразу констатувати наявність небезпеки. Зазначене робить недоцільним подальші розрахунки рівня економічної безпеки. Крім того, що нестача показника *EBT* (ΔEBT) характеризується додатною величиною, яка визначається виходячи з умови дотримання відповідними індикаторами установлених значень. У такому разі виконується умова:

$$\Delta EBT > 0. \quad (1)$$

Якщо за результатами розрахунків виявиться, що на підприємстві має місце надлишок величини *EBT*, який характеризуватиметься нерівністю: $\Delta EBT < 0$, то для подальших розрахунків щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства приймається умова:

$$\Delta EBT = 0. \quad (2)$$

Отже, з метою оцінювання нестачі *EBT* необхідно визначитися із індикаторами оцінки складників безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства. Найбільш доцільним індикатором економічної безпеки фінансової спроможності вважаємо показник імовірності банкрутства, який пропонуємо виразити моделлю Спрінґейта, доцільність застосування якої обґрунтовано автором праці [10]. Для визначення нестачі *EBT* необхідно виходити із умови рівності моделі своєму лімінальному (критичному) значенню, досягнення якого дозволяє констатувати потенційність банкрутства підприємства (рис. 1).

Якщо зафіксувати значення всіх показників у моделі Спрінґейта на рівні фактичних, то на основі математичного перетворення лімінальна величина *EBT*, при якій досягається умова рівності моделі Спрінґейта критичному значенню, знаходиться із виразу:

$$EBE_{л(БФС)} = \frac{(0,82 \cdot 3A\phi - 1,03 \cdot OA\phi + 1,03 \cdot ПЗ\phi - 0,4 \cdot ЧД\phi) \cdot ПЗ\phi}{3,07 \cdot ПЗ\phi + 0,66 \cdot 3A\phi}, \quad (3)$$

де *EBT_{л(БФС)}* – лімінальна (мінімально необхідна) сума *EBT*, при якій досягається умова рівності моделі Спрінґейта критичному значенню, грн.

Надалі необхідно порівняти отримане лімінальне значення та фактичну величину показника *EBT*

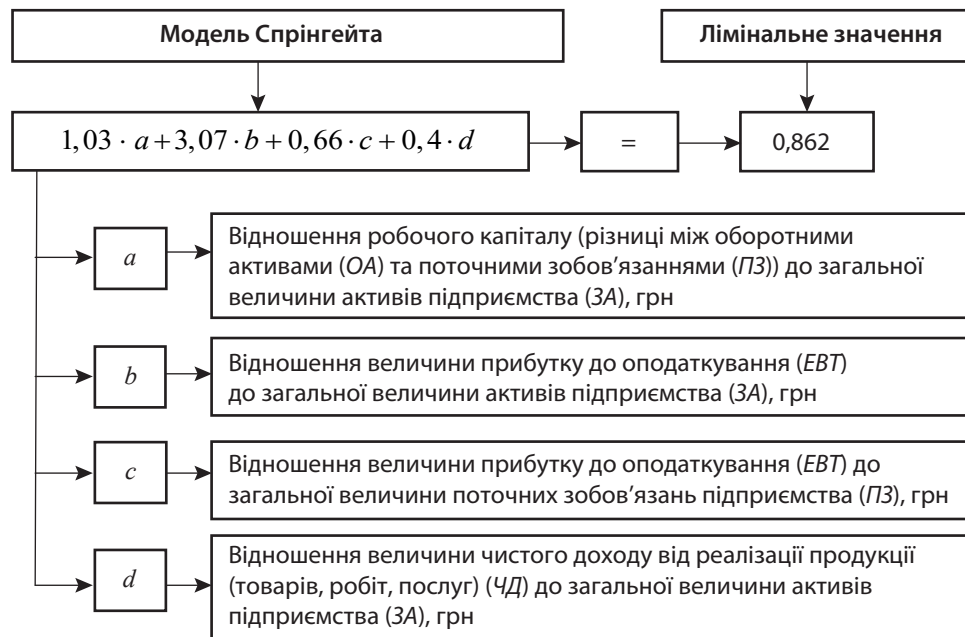

Рис. 1. Схематичне зображення умови рівності моделі Спрінгейта своєму лімінальному (критичному) значенню
Джерело: складено за [10].

($EBT\phi$). Якщо $EBT_{\lambda}(B\Phi C) > EBT\phi$, доцільно визначати нестачу EBT з безпеки фінансової спроможності ($\Delta EBT(B\Phi C)$), яка знаходиться із виразу:

$$\Delta EBT(B\Phi C) = EBT_{\lambda}(B\Phi C) - EBT\phi, \quad (4)$$

де $EBT\phi$ – фактична сума показника EBT , грн.

Як індикатор безпеки достатності прибутку можуть використовуватися різні види прибутку підприємства (валовий, операційний, чистий, маржинальний та інші, що розповсюджені в зарубіжній практиці). Вибір залежить від мети аналізу та поточних і стратегічних цілей підприємства.

Наведемо приклад із зосередженням уваги на достатності прибутку $EBIT$ (сума прибутку до оподаткування та процентних виплат). Його індикаторами можуть бути різні відносні показники (рентабельності, ефективності тощо). У даній роботі застосуємо абсолютну величину цього виду прибутку. Лімінальною (мінімально необхідною) величиною прибутку $EBIT$ вважаємо значення, визначене як середнє арифметичне в оцінюваному періоді для підприємств однієї галузі:

$$EBIT_{\lambda t} = \frac{\sum_{k=1}^m EBIT\phi t}{m}, \quad (5)$$

де $EBIT_{\lambda t}$ – лімінальна величина прибутку $EBIT$ в оцінюваному періоді t , грн;

$EBIT\phi t$ – фактична величина прибутку $EBIT$ в оцінюваному періоді t , грн;

m – кількість оцінюваних підприємств (із однієї галузі) у періоді t , од.

Нестача показника EBT оцінюється за умови сталості фіксованої суми відсоткових платежів підприємства:

$$EBT_{\lambda}(\Delta EBIT) = EBIT_{\lambda t} - IP\phi t, \quad (6)$$

$$\Delta EBT(\Delta EBIT) = EBT_{\lambda}(\Delta EBIT) - EBT\phi, \quad (7)$$

де $EBT_{\lambda}(\Delta EBIT)$ – лімінальна сума EBT , при якій прибуток $EBIT$ дорівнює власному лімінальному значенню за умови незмінності відсоткових платежів, грн;

$IP\phi t$ – фактична сума відсоткових платежів (*interest payments*) підприємства у періоді t , грн;

$\Delta EBT(\Delta EBIT)$ – нестача суми EBT по безпеці достатності прибутку $EBIT$, грн.

Економічна безпека фінансової спроможності та економічна безпека достатності прибутку $EBIT$ разом утворюють безпеку фінансово-економічних інтересів підприємства. Тому загальну нестачу показника EBT доцільно визначати виходячи із виразу:

$$\Delta EBT(B\Phi EI) = \max \{ \Delta EBT(B\Phi C); \Delta EBT(\Delta EBIT) \}, \quad (8)$$

де $\Delta EBT(B\Phi EI)$ – нестача суми EBT по безпеці фінансово-економічних інтересів підприємства, грн;

$\Delta EBT(B\Phi C)$ – нестача суми EBT по безпеці фінансової спроможності підприємства, грн;

$\Delta EBT(\Delta EBIT)$ – нестача суми EBT по безпеці прибутку $EBIT$, грн.

Рівень безпеки фінансово-економічних результатів пропонуємо оцінювати за допомогою відношення раніше оціненої величини нестачі суми EBT по цьому виду безпеки до лімінальної (мінімально необхідної) суми EBT . При цьому остання ($EBT_{\lambda}(B\Phi EI)$) визначається за формулою:

$$EBT_{\lambda}(B\Phi EI) = EBT\phi + \Delta EBT(B\Phi EI). \quad (9)$$

Отже, показник рівня безпеки фінансово-економічних результатів ($P(B\Phi EI)$) слід оцінювати за такою формулою:

$$P(B\Phi EI) = 1 - \frac{\Delta EBT(B\Phi EI)}{EBT_{\lambda}(B\Phi EI)}. \quad (10)$$

Інтерпретацію результатів оцінювання пропонуємо здійснювати згідно зі шкалою, визначеною експертно, на основі методу Делфі (експертами були запрошені працівники планово-економічних служб і служб економічної безпеки підприємств гірничодобувної промисловості м. Кривий Ріг):

- ✦ при $P(БФЕІ) = 0$ – катастрофічний рівень безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства, він же – середній рівень небезпеки;
- ✦ при $0 < P(БФЕІ) < 0,25$ – мінімальний рівень безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства, він же – низький рівень небезпеки;
- ✦ при $0,25 \leq P(БФЕІ) < 0,5$ – низький рівень безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства;
- ✦ при $0,5 \leq P(БФЕІ) < 0,75$ – середній рівень безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства;
- ✦ при $0,75 \leq P(БФЕІ) < 1,0$ – високий рівень безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства;
- ✦ при $P(БФЕІ) = 1,0$ – дуже високий рівень безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства.

Розглянемо застосування пропонованого концептуального підходу оцінювання рівня безпеки фінансово-економічних інтересів за фактичними даними ПРАТ «Запорізький залізорудний комбінат» (табл. 1).

Отже, узагальнення отриманих даних про рівень безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства дозволяють зробити такі групування:

- ✦ дуже високий і високий рівні безпеки не були досягнуті в жодному році з періоду аналізу (2003–2018 рр.);
- ✦ середній рівень безпеки фінансово-економічних інтересів було досягнуто тільки у 2014 р.;
- ✦ низький рівень безпеки фінансово-економічних інтересів мав місце у 2003, 2008, 2010, 2013, 2015–2017 рр.;
- ✦ мінімальний рівень безпеки фінансово-економічних інтересів (він же – низький рівень небезпеки) мав місце у 2004–2007 рр., 2011–2012 рр. і у 2018 р.;
- ✦ катастрофічного рівня безпеки економіко-інформаційних інтересів підприємства або ж середнього рівня небезпеки на ПРАТ «Запорізький залізорудний комбінат» за період аналізу не було.

ВИСНОВКИ

Таким чином, удосконалена методологія оцінювання безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства ґрунтується на визначенні суми прибутку до оподаткування, якої не вистачає для констатації факту задоволення інтересів фінансової спроможності та достатності прибутку.

Крім того, уточнено складники безпеки фінансово-економічних інтересів та їх дефініції. Запропонована диференціація виділених складників цієї безпеки дозволяє більш об'єктивно визначити їх індикатори і на цій підставі якісно інтегрувати їх у загальну систему оцінювання безпеки фінансово-економічних інтересів підприємства. Викладена методологія має практичне значення, оскільки дозволяє експрес-методом, за наявності інформації публічного доступу, оцінити рівень безпеки та на цій підставі прийняти відповідні управлінські рішення. Більше того, запропоновані підходи можуть бути використані як всередині підприємства – для оцінки власної безпеки, так і для визначення її рівня відносно різних груп контрагентів. Перспективним напрямком нашого дослідження є встановлення взаємозв'язків між рівнем безпеки та іншими чинниками внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства та розробка відповідних управлінських заходів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцева І. Ю. Формування системи показників, що характеризують фінансову складову економічної безпеки транспортних підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2214>
2. Пелехатий А. О. Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації: проблеми та шляхи їх вирішення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5260>
3. Словник української мови: в 11 томах / заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка. Т. 9. 1978. С. 605.
4. Троць Н. М. Оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання в умовах запровадження Податкового кодексу України. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 13. С. 389–400. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/109/162>
5. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 117–128.
6. Чернявська О. В., Горбунова О. А. Фінансова спроможність суб'єкта господарювання та напрями її дослідження // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність: матеріали щорічної міжнародної Інтернет-конференції студентів та молодих вчених. Харків: НТУ ХПІ, 2010. С. 174–176.
7. Темнікова Н. В. Інформаційне забезпечення в системі управління фінансовою спроможністю підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 8. С. 196–200.
8. Міщук Є. В. Безпека фінансової спроможності підприємства: сутність та оцінювання // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти: зб. наук. пр. за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 28–29 березня 2019 р.). Дніпро: НМетАУ, 2019. Частина 2. С. 250–254.

Показники для визначення рівня безпеки фінансово-економічних інтересів ПРАТ «Запорізький залізорудний комбінат»*

Показник	Рік									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2010			
	2	3	4	5	6	7	8			
Оборотні активи (Оаф), тис. грн	73093,00	76938,00	97342,00	104814,00	123629,00	648472,00	573763,00			
Поточні зобов'язання (ЛЗф), тис. грн	53944,00	54400,00	42843,00	40595,00	59745,00	147740,00	125259,00			
Сума активів (Заф), тис. грн	324009,00	329677,00	385437,00	416677,00	483093,00	1100159,00	1282296,00			
Чистий дохід (ЧДф), тис. грн	23968,00	288698,00	426870,00	459565,00	556083,00	1358420,00	1528596,00			
Фактичне значення показника ЕВТ (ЕВТф), тис. грн	23383,00	15367,00	70451,00	29786,00	42604,00	727701,00	498151,00			
Фактичне значення моделі Спрінгейта (Zф), ч. од.	0,59811	0,75023	2,23508	1,30364	1,33803	6,24422	4,65453			
Якщо Zф < 0,862, то існує загроза банкрутства (1), якщо ні - (0)	1	1	0	0	0	0	0			
Сума ЕВТ, при якій досягається умова рівності моделі Спрінгейта критичному значенню (ЕВТл(БФС))	35538,4180	20578,9561	11697,1979	11093,0062	15248,8355	-13874,5638	3250,55269			
Нестача суми ЕВТ по безпеці фінансової спроможності (ΔЕВТ(БФС)), тис. грн	12155,42	5211,96	0	0	0	0	0			
Ліміальна величина ЕВТ (як середнє значення серед підприємств галузі), тис. грн	30340,66667	297151,3333	682480,4444	472090,7778	1063984	2637189,444	1835022,778			
Фактичне значення прибутку ЕВІТ (ЕВІТф), тис. грн	24719,00	16956,00	71323,00	30419,00	43498,00	733089,00	498151,00			
Відсоткові витрати, тис. грн	1336,00	1589,00	872,00	633,00	894,00	5388,00	0			
Ліміальна величина прибутку ЕВІТ (як середнє значення серед підприємств галузі), тис. грн	49188,11111	311 577	694 178	502 353	1 099 297	2 656 350	1 835 023			
Ліміальна сума ЕВТ, при якій може бути досягнуто середньогалузеве значення ЕВІТ ЕВТл(ДЕВІТ), тис. грн	47852,11	309988,44	693306,33	501719,78	1098403,44	2650962,33	1835022,78			
Нестача суми ЕВТ по безпеці достатності прибутку ЕВІТ, тис. грн	24469,11	294621,44	622855,33	471933,78	1055799,44	1923261,33	1336871,78			
Максимальна нестача ЕВТ (ΔЕВТ(БФЕІ)), тис. грн	24469,11	294621,44	622855,33	471933,78	1055799,44	1923261,33	1336871,78			
Показник рівня безпеки фінансово-економічних інтересів (Р(БФЕІ)), ч. од.	0,4887	0,0496	0,1016	0,0594	0,0388	0,2745	0,2715			

Примітка: * - 2009 р. виключено із розрахунків у зв'язку з відсутністю даних за цей період.

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Оборотні активи (ОАф), тис. грн	525394,00	906952,00	1118373,00	1139956,00	1459452,00	1625480,00	2710155,00	2055781,00
Поточні зобов'язання (ПЗф), тис. грн	119347,00	177158,00	215085,00	653358,00	768737,00	807156,00	882543,00	1385757,00
Сума активів (Заф), тис. грн	1403004,00	3202150,00	4168112,00	5503872,00	5948745,00	6449885,00	7795840,00	7494988,00
Чистий дохід (ЧДф), тис. грн	1720628,00	1981969,00	2385038,00	2621371,00	2275484,00	2725031,00	3949978,00	3518206,00
Фактичне значення ЕВТ (ЕВТф), тис. грн	519903,00	544786,00	796902,00	1309452,00	325002,00	531671,00	1586224,00	77414,00
Фактичне значення моделі Спрінгейта (Zф), ч. од.	4,80139	3,03422	3,48439	2,33474	0,71936	0,98748	2,25503	0,34842
Якщо $Z_f < 0,862$, то існує загроза банкрутства (1), якщо ні – (0)	0	0	0	0	1	0	0	1
Сума ЕВТ, при якій досягається умова рівності моделі Спрінгейта критичному значенню (ЕВТл(БФС))	9503,396917	81054,17496	107723,9789	370180,5861	428770,7996	434674,4623	366019,17	657152,2396
Нестача суми ЕВТ по безпеці фінансової спроможності (ΔЕВТ(БФС)), тис. грн	0 (-510399,6)	0 (-463731,83)	0 (-689178,02)	0 (-939271,41)	103768,80	0 (-96996,54)	0 (-1220204,8)	579738,24
Ліміральна величина ЕВТ (як середнє значення серед підприємств галузі), тис. грн	3935516,222	2251907,222	1933415,889	1805126,556	981691,1111	1981412,556	4713791,444	4857818,333
Фактичне значення прибутку ЕВІТ (ЕВІТф), тис. грн	519903,00	544786,00	796902,00	1309452,00	341142,00	547856,00	1586525,00	78038,00
Відсоткові витрати, тис. грн	0	0	0	0	16140	16185	301	624
Ліміральна величина прибутку ЕВІТ (як середнє значення серед підприємств галузі), тис. грн	3935516	2251907	1971377	1805127	983484	1983211	4713825	4857888
Ліміральна сума ЕВТ, при якій досягається середньогалузеве значення ЕВІТ ЕВТл(ДЕВІТ), тис. грн	3935516,22	2251907,22	1971377,11	1805126,56	967344,44	1967025,89	4713523,89	4857263,67
Нестача суми ЕВТ по безпеці достатності прибутку ЕВІТ, тис. грн	3415613,22	1707121,22	1174475,11	495674,56	642342,44	1435354,89	3127299,89	4779849,67
Максимальна нестача ЕВТ (ΔЕВТ(БФЕІ)), тис. грн	3415613,22	1707121,22	1174475,11	495674,56	642342,44	1435354,89	3127299,89	4779849,67
Показник рівня безпеки фінансово-економічних інтересів (Р(БФЕІ)), ч. од.	0,1321	0,2419	0,4042	0,7254	0,3360	0,2703	0,3365	0,0159

9. Нусінова О. В., Молодецька О. М. Комплексна оцінка соціально-економічної безпеки підприємств. Кризовий Ріг : Діоніс, 2011. 240 с.
10. Нусинов В. Я. Совершенствование корпоративного управления компаниями, находящимися в финансово-экономическом кризисе. *Вісник Університету банківської справи*. 2018. № 1. С. 114–121. DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x1\(31\)2018141524](https://doi.org/10.18371/2221-755x1(31)2018141524)

REFERENCES

- Bilyk, M. D. "Sutnist i otsinka finansovoho stanu pidpriemstv" [The Essence and Assessment of the Financial Condition of Enterprises]. *Finansy Ukrainy*, no. 3 (2005): 117-128.
- Cherniavska, O. V., and Horbunova, O. A. "Finansova spromozhnist subiekta hospodariuvannia ta napriamy yii doslidzhennia" [Financial Capacity of the Entity and Directions of its Research]. *Stratehii innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy: problemy, perspektyvy, efektyvnist*. Kharkiv: NTU KhPI, 2010. 174-176.
- Mishchuk, Ye. V. "Bezpeka finansovoi spromozhnosti pidpriemstva: sutnist ta otsiniuvannia" [Security of the Financial Capacity of the Enterprise: Essence and Evaluation]. *Suchasni problemy obliku, analizu, audytu i opodatkuvannia subiektiv hospodarskoi diialnosti: teoretychni, praktychni ta osvitianski aspekty*, part 2. Dni-pro: NMetAU, 2019. 250-254.
- Nusinova, O. V., and Molodetska, O. M. *Kompleksna otsinka sotsialno-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv* [Comprehensive Assessment of Social and Economic Security of Enterprises]. Kryvyi Rih: Dionis, 2011.
- Nusynov, V. Ya. "Sovershenstvovaniye korporativnogo upravleniya kompaniyami, nakhodiashchimisya v

finansovo-ekonomicheskoy krizise" [Improvement of Corporate Governance of Companies in the Financial-Economic Crisis]. *Visnyk Universytetu bankivskoy spravy*, no. 1 (2018): 114-121.

DOI: [https://doi.org/10.18371/2221-755x1\(31\)2018141524](https://doi.org/10.18371/2221-755x1(31)2018141524)
Pelekhatyi, A. O. "Finansova spromozhnist obiednanykh terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia" [Financial Capacity United Territorial Communities Under Decentralization: Problems and Solutions]. *Efektivna ekonomika*. 2016. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5260>

Slovyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian Language], vol. 9. Kyiv: Naukova dumka, 1978.

Temnikova, N. V. "Informatsiine zabezpechennia v systemi upravlinnia finansovoiu spromozhnistiu pidpriemstva" [Informative Providing in System Management Financial Possibility of Enterprise]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, no. 8 (2014): 196-200.

Trots, N. M. "Otsinka finansovoho stanu subiektiv hospodariuvannia v umovakh zaprovadzhennia Podatkovo-ho kodeksu Ukrainy" [The Assessment of Business Entities Financial Position under the Introduction of Tax Code of Ukraine]. *Ekonomichnyi analiz*. 2013. <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/109/162>

Zaitseva, I. Yu. "Formuvannia systemy pokaznykiv, shcho kharakteryzuiut finansovu skladovu ekonomichnoi bezpeky transportnykh pidpriemstv" [Forming of System Indexes which Characterize Financial Constituent of Economic Security of Transport Enterprises]. *Efektivna ekonomika*. 2013. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2214>

УДК 336.717
JEL: D92; L23; L29; P42

ФОРМУВАННЯ ПАРАМЕТРИЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ ВІДПОВІДНОСТІ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ ТА ЖИТТЄВИХ ЦИКЛІВ ПІДПРИЄМСТВА

©2020 МУШНИКОВА С. А.

УДК 336.717
JEL: D92; L23; L29; P42

Мушникова С. А. Формування параметричних обмежень відповідності безпеки розвитку та життєвих циклів підприємства

Метою статті є обґрунтування методичного підходу до формування параметричних обмежень відповідності безпеки розвитку та життєвих циклів підприємства. Зазначено, що в стані невизначеності, мінливості, втрати керуваності ускладнюється процес прийняття управлінських рішень щодо прогнозних дій, пов'язаних з розвитком підприємства. Але спроможність підприємства до розвитку безпосередньо залежить від стадії життєвого циклу, на якому воно знаходиться у визначений період часу. В ході дослідження визначено основні положення теорії економічних циклів, місце та роль таких характеристик, як криза та розвиток. Також визначено місце життєвого циклу підприємства в системі антикризового управління. Обґрунтовано методичний підхід до формування параметричних обмежень відповідності безпеки розвитку та життєвих циклів підприємства. Ключовим етапом методики формування параметричних обмежень відповідності безпеки розвитку та життєвих циклів підприємства є побудова матриці, яка базується на визначенні багатокритеріального інтегрального показника рівня безпеки розвитку підприємства з урахуванням стадії життєвого циклу та рівня кризи у відповідний період часу.

Ключові слова: економічний цикл, життєвий цикл підприємства, криза, розвиток, оцінка рівня безпеки розвитку підприємства.

DOI:

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Мушникова Світлана Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Національна металургійна академія України (просп. Гагаріна, 4, Дніпро, 49005, Україна)

E-mail: svetamush@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-522X>